

Кручініна О.Ю.

доктор філософії, асистент;

Лемко Ю.Р.

кандидат політичних наук, асистент,

Національний університет «Львівська політехніка»

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІД ЧАС ВИРІШЕННЯ МИРОТВОРЧИХ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку суспільства змінилися суспільно-політичні умови, в якій вирішуються завдання у сфері забезпечення миру та безпеки. Адже, раніше держава мала чітко розподілені межі своєї діяльності – внутрішню та зовнішню. З цього випливало, що держава, яка досягала внутрішньої стабільності, зможе відстояти свою позицію на світовій арені. Проте зараз, коли йде бурхливий розвиток інформаційної діяльності, постійно є ризик того, що ця інформація зможе досить швидко зламати внутрішню складову сильної та стабільної держави.

Як бачимо, пройшло досить багато часу після здобуття Україною незалежності, проте окремі процеси, що відбуваються на міжнародній арені, і досі несуть загрозу її національній безпеці, зокрема, як державному суверенітету, так й територіальній цілісності. Очевидно, що у 2014 році лише декларативний характер Закону України «Про основи національної безпеки України» не зміг гарантувати національну безпеку України без злагодженої системи безпеки, яка б мала сприяти реальному виконанню цього закону. Тому потенційні загрози національній безпеці України, котрі були визначені у цьому Законі [4], а саме прояв сепаратизму в Автономній Республіці Крим, Донецькій та Луганській областях, посягання на територіальну цілісність з боку іншої країни, в 2014 році перетворились на реальні, тоді, коли РФ розпочала відверту агресію проти нашої держави. Російсько-українська війна на Сході України внесла свої корективи щодо співробітництва України та міжнародних неурядових організацій (МНУО). Оскільки військовий конфлікт на Донбасі з самого початку його розв'язання потребував активного залучення МНУО. Тому на цей час в Україні функціонують різноманітні МНУО у різних сферах діяльності.

Доцільно відзначити, що з початком війни на Донбасі найбільше активізувалась діяльність саме миротворчих МНУО в Україні. Зокрема, Центр за гуманітарний діалог розпочав свою роботу на Сході України з

грудня 2013 року. Тоді організація висунула низку ініціатив щодо діалогу, який був спрямований на впровадження конструктивних перемовин та запобігання подальшій поляризації між конфліктуючими сторонами. В подальшому миротворча діяльність Центру за гуманітарний діалог на Сході України розгортається в напрямку доповнення офіційного Мінського процесу методом привертання уваги всесвітньо відомих експертів з різних тематичних питань щодо врегулювання конфлікту, наприклад, правосуддя перехідного періоду [6].

Міжнародна неурядова організація «Ініціатива управління кризовими ситуаціями» здійснює підтримку мирного розвитку України, починаючи з 2009 року, а з 2014 року сприяє діалогу між політичними представниками та іншими впливовими громадськими діячами. Посередницька діяльність Ініціативи управління кризовими ситуаціями в Україні здійснює діяльність за трьома основними напрямками: внутрішній та міжнародний діалог; підтримка потенціалу національної миротворчості; підтримка офіційного мирного процесу [1]. На офіційному сайті Міжнародної кризової групи, члени організації постійно відслідковують конфлікт та здійснюють регулярні експертні дослідження щодо ситуації на Донбасі й надають рекомендації щодо його подолання як уряду України, так і міжурядовим організаціям [8].

Міжнародний комітет Червоного хреста (МКЧХ) також здійснює посередницьку діяльність щодо миротворчого процесу в Україні. Наприклад, участь представників МКЧХ в ролі нейтрального посередника під час одночасного звільнення та передачі затриманих або відвідування політичних в'язнів та військових полонених [5]. На цей момент, в Україні актуальною є проблема дотримання норм міжнародного гуманітарного права (МГП) в умовах збройного конфлікту на Донбасі. МКЧХ, співпрацюючи зі ЗМІ, розповсюджує знання про МГП, тобто в такий спосіб виконує дуже важливу інформаційно-просвітницьку діяльність. МКЧХ також здійснює інформаційно-просвітницьку діяльність не лише у розповсюдженні інформації про МГП, а й щодо мінної небезпеки [2].

International Alert здійснює миротворчу, науково-дослідницьку та інформаційно-просвітницьку діяльність в Україні. Ця організація розпочала працювати в Україні з 2015 року у відповідь на нагальні потреби українського суспільства. International Alert за допомогою свого представництва в Україні здійснює проект розробки стратегії миробудівництва як усередині громад, які безпосередньо постраждали від військового конфлікту, так і на національному експертному рівні. У березні 2017 році International Alert за підтримки ЄС, виконуючи науково-дослідницьку діяльність, опублікувала аналітичне дослідження на тему: «Питання ідентичності для російськомовних в Україні в контексті збройного конфлікту на Сході України», де чітко зазначено, що «загроз,

порушень або утисків прав росіян і російськомовних громадян в Україні, проведення урядом цілеспрямованої політики дискримінації російськомовних українців за мовною ознакою до конфлікту не існувало [3]. Загалом International Alert допомогла реалізувати понад 45 проєктів по всій Україні в різних сферах життя, які спрямовані на об'єднання та зміцнення громадянського суспільства в країні.

Інститут миру США здійснює науково-дослідницьку діяльність щодо врегулювання конфлікту на Донбасі. Зазначимо, Інститут миру США є незалежною дипломатичною організацією, яка впродовж майже 35 років бере безпосередню участь у врегулюванні конфліктів у гарячих точках нашої планети. Конфлікт на Сході України також привернув увагу цієї неурядової інституції. Зокрема, 23 березня 2015 року Інститутом миру США було опубліковано спеціальний звіт: «Українсько-російський конфлікт», який резюмував такі факти: 1) анексія Росією Криму та військові операції на Сході України скасували норми, прийняті після холодної війни, які забезпечували стабільність та розвиток колишнім радянським, а тепер і суверенним країнам, що межують з Росією; 2) сусідні країни переглядають свою політику безпеки та зовнішню політику через призму України, при цьому оцінюючи свою власну безпеку та динаміку конфліктів, ґрунтуючись на новій агресивній політиці Росії в Україні та реакції Заходу; 3) конфлікт в Україні спричинив реакцію у всіх країнах на кордоні з Росією; 4) країни регіону активно тестують нові контури взаємодії Росії та Заходу, регіональних альянсів і відносин, а також динаміку регіональних конфліктів; 5) війна між Грузією і Росією в 2008 році та анексія Криму в 2014 році є символічними конфліктами та демонструють стратегічний характер втручачь В. Путіна [7].

Не зважаючи на усі миротворчі заходи та конкретні кроки, на наш погляд, посередницька діяльність МНУО в Україні є досить поверхневою, адже міжнародні експерти, котрі реалізують миротворчі проєкти, як правило, не володіють достатньою обізнаністю особливостей конфлікту, вони не завжди розуміють ментальні особливості місцевого населення, що, в свою чергу, обмежує їхній вплив на сторони конфлікту. Варто також зазначити, що миротворчі ініціативи МНУО досить часто є лише декларативними, інколи вони є несистемними, або знаходяться на початковій стадії, яка передбачає тільки оцінку ситуації, а не конкретні дії щодо виходу з неї.

З іншого боку, проведене дослідження дає можливість зробити висновок, що залучення МНУО для врегулювання конфлікту на Сході України має низку переваг, зокрема: у МНУО є багатий досвід щодо врегулюванні міжнародних конфліктів різного характеру (військового, політичного, соціального); МНУО, як правило, виступають у ролі міжнародних посередників, які незацікавлені в інтересах жодної із сторін;

вони висвітлюють та доносять правдиву інформацію до міжнародної спільноти; МНУО надають важливі рекомендації щодо врегулювання конфлікту як уряду, так і міждержавним акторам.

Список використаних джерел:

1. Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію» // The Ukrainian Center for Independent Political Research (UCIPR). URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1073:osinka-parlamentskih-vibor-v-kr-z-prizmu-prav-lyudini2&catid=23&Itemid=163&lang=en
2. Основні напрямки та результати діяльності МКЧХ в Україні за квітень 2019 року // МКЧХ. URL: http://ua.icrc.org/2019/05/27/icrc-activities-highlights-apr_19-ukr/
3. Питання ідентичності для російськомовних в Україні в контексті збройного конфлікту на Сході України // International Alert – Український незалежний центр політичних досліджень. 2017. URL: http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Russophon_UK.pdf
4. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. Редакція від 08.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
5. Червоний хрест вперше допустили до полонених в Донецьку: кому і чим вони допомогли // Hromadske. URL: <https://hromadske.ua/posts/yak-predstavnyku-chervono-ho-khresta-vpershe-potrapyly-do-polonenykh-u-donetsku>
6. Activities / Ukraine // Center for Humanitarian Dialogue. URL: <https://www.hdcentre.org/activities/ukraine/>
7. Metre Van L., Gienger V. G., Kuehnast K. The Ukraine-Russia Conflict Signals and Scenarios for the Broader Region // United States Institute of Peace: Special Report. 2015. URL: <https://www.usip.org/sites/default/files/SR366-The-Ukraine-Russia-Conflict.pdf>
8. Ukraine // The International Crisis Group (ICG). URL: <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/march-alerts-and-february-trends-2020#ukraine>